

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЛАТФОРМНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Кім Т.І., канд. екон. наук, доц.

Мітін Т.М., здоб. ВО

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Стрімке зростання користувачів Інтернет-мережі протягом десятиліть мало привести до розвитку інтернет-економіки, в якій користувачі представляють попит на різноманітні товари та послуги. Швидке зростання загального попиту інтернет-користувачів призвело до утворення цифрової економіки у формі інформаційно-комерційних платформ. Платформна економіка – це новий етап розвитку світової економіки та суспільства, який дозволяє широкий доступ до вільної торгівлі різноманітними товарами та послугами практично по всьому світу. Платформна економіка – це породження Четвертої промислової революції, яка забезпечила впровадження інформаційних технологій в бізнес-процеси. Водночас вона стає фактором подальшого розгортання сучасної технологічної революції завдяки налагодженим процесам обміну даних, концентрації представництв в просторі Інтернет компаній з виробництва і обігу товарів, послуг, ресурсів, грошей тощо в окремі платформи. Як наслідок зменшується участь у матеріальному виробництві, послугах, в сучасній економіці в цілому при підвищенні її ефективності.

Внаслідок взаємодії ефектів Четвертої промислової революції та рецесії, спричиненої пандемією COVID-19, відбулося масштабне впровадження цифрових технологій у бізнес-середовище, що призвело до «прориву» у зростанні віддаленої роботи та електронної торгівлі, спричинивши збільшення кількості робочих місць, орієнтованих на віддалену роботу та створення нових можливостей для розвитку цифрових платформ праці. Згідно з дослідженням, компанії активно пристосовуються до нових віддалених і гібридних форм роботи. Частка робочих місць, що організовані на віддаленій основі, складає 39 % у країнах з високим рівнем доходу, 26 % – у країнах з середнім і високим рівнем доходу, 18 % – у країнах з середнім рівнем доходу, та 14 % – у країнах з низьким рівнем доходу [1, с. 44–45].

Важливою тенденцією у розвитку платформної економіки є потреба в адаптації працівників і споживачів шляхом навчання і тренування навичок користування інтернет-додатками і ресурсами. Зростає потреба людей у тій чи іншій формі підвищення кваліфікації, отримання навичок користування телефоном, знанням банківської сфери, новітніх технологій, програмування, маркетингом, вміння працювати зі штучним інтелектом, хмарними обчисленнями тощо. Зокрема зростає потреба в освоєнні використання засобів і ресурсів платформної економіки. З точки зору продавця – це програмування, навички веб-дизайну, обслуговування серверів для збереження інформації щодо вмісту платформ, маркетинг, дослідження ринку, технологічних змін, щоб продавати актуальний товар або послугу. З точки зору споживача це вміння

користуватися комп'ютерними технологіями, аналізувати інформацію та взаємодіяти з платформами.

Недавні дослідження від PwC підтверджують зростання фрілансу в рамках гіг-економіки: очікується, що середньорічний приріст глобального ринку фрілансу з 2020 до 2025 р. складе 17 %, при цьому вартість ринку зросте до майже 14 трлн дол. США. Середньорічний приріст платформи «B2B Human Cloud» (фріланс-платформи та спеціалізовані постачальники послуг, які пропонують фрілансерів для корпоративного сектору) до 2025 р. прогнозується на рівні близько 19 %, а обсяг ринку збільшиться до 28,5 млрд дол. США. За даними PwC, середньорічний темп зростання світового ринку фрілансу з 2020 по 2025 р. складе 20 %, а обсяг ринку зросте до 105 млрд дол. США; 25 % компаній планують замінити до 30 % своїх працівників фрілансерами. [2].

За оцінками експертів, темпи її зростання в 2,5 разу перевищують зростання глобального ВВП, а масштаби можуть сягнути до 2035 р. 16 трлн дол. США. Вже на сьогодні розмір цифрової економіки становить від 4,5 до 15,5 % глобального ВВП [3, с. 2]. Основоположниками цих процесів стали цифрові платформи, які починають відігравати провідну інноваційну роль у глобальній економіці з безпрецедентною динамікою їх масштабізації: Amazon, Alibaba, Temu, Ebay, Walmart. Та найбільші в Україні: Prom, Rozetka, Olx тощо. У 2017 р. сукупна вартість компаній, працюючих на базі цифрових платформ, перевищила 7 трлн дол. США, що на 67 % більше, ніж у 2015 р. [3, с. 2], що вчергове вказує на надзвичайну стрімкість розвитку у цьому секторі економіки.

Платформна економіка зі своїм стрімким розвитком стала дуже багатогранною, пропонуючи користувачам багато різних функцій. Так, можна виділити такі функції, як: соціальні (Facebook, Instagram, YouTube, Google); платіжні системи (PayPal, Mastercard, VISA, NovaPay, EasyPay); інвестиційні (Alex Group, FxPro); освітні (Duolingo, Prometheus, Moodle); та торгові (AliExpress, Ebay).

Характерною особливістю формування платформної економіки є її олігопольний характер. Так, Google має значний відрив у сфері пошукової платформи, YouTube відеохостинг, Facebook, Instagram, Telegram, Badoo, WhatsApp представляють себе гігантами у соціальному секторі, AliExpress та Amazon - у сфері продажів різноматних компаній. Аналогічна тенденція помітна на українському ринку, де лідирують Olx, Rozetka, Prom. Ці компанії мають перевагу в обсязі капіталу, чисельності співробітників, популярності та інших чинниках та мають змогу більш масштабно себе рекламувати. Така тенденція, де найбільші компанії стають ще більшими існує як у цифровій, так і у традиційній економіці. Найбільшою загрозою є те, що інтернет-гіганти здатні суттєво і радикально змінювати правила гри щодо попиту і пропозиції, ринків і галузей, культури і суспільства, праці і капіталу. Таким чином, вони можуть цифровим способом колонізувати ринок, а згодом і суспільства, особливо тоді, коли ці платформи стануть фактичною умовою участі в ринку чи суспільстві.

Лідером в процесі розвитку платформної економіки є Північна Америка, через дуже високу розвиненість інтернет компаній, великі доходи користувачів, активне використання та відносно високий технологічний розвиток платформ.

Також доволі активні платформи є у Європі, Азії. Дещо менш активні платформи - у Африці та Латинській Америці. Однією з причин великої різниці у ринковій капіталізації континентів є дуже великий розрив між великими і маленькими економічними платформами. До Північної Америки належать такі відомі гіганти, як Amazon, Meta, Google, Microsoft тощо. Азія, в свою чергу займає друге місце у ринковій капіталізації за рахунок Alibaba Group. Однак поряд із великими компаніями розвиваються й менші за розмірами бізнес-платформи з інших частин світу, такі як Rakuten (Японія), Delivery Hero (Німеччина), Naspers (Південна Африка), Flipkart (Індія) та Javago (Нігерія).

Платформний бізнес є концентрованим до масштабів окремих міст або кластерів: у США це район затоки Сан-Франциско (44 платформи), Китаї – міста Пекін (30) і Шанхай (15). На США та Китай припадає 75 % усіх патентів, пов'язаних із блокчейн-технологіями, 50 % світових витрат на інтернет-продуктів, майже 70 % відкритих технологій хмарних обчислень. Частка цих країн складає 90 % ринкової капіталізації 70 найбільших цифрових платформ світу при частці Європи у 4 %, Африки і Латинської Америки - 1 % [3, с. 12]

За 20 останніх років змінилися абсолютні показники капіталізації комерційних платформ. Станом на 2024 рік тільки маркетплейс Amazon має ринкову капіталізацію 2 трлн дол. США, сягнувши на рівень найбільших економічних платформ (Microsoft – 2,5 трлн. у 2021 р., Walmart – 500 млрд. у 2024 р., Meta – 600 млрд. у 2020 р., Google – 690 млрд. у 2023 р., Alibaba Group – 220 млрд. у 2024 р. та Ebay – 33,94 млрд у 2024 р.) [6]. Отже, за цей період сумарна ринкова капіталізація платформної економіки зросла у кілька разів, що вказує на стрімкий розвиток і великі перспективи цифрової економіки в майбутньому.

Інформаційні джерела:

1. Атаманюк Р. Ф. Тенденції розвитку екосистеми ринку праці в контексті цифрової трансформації. 36. доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції. URL: https://www.bsu.edu.ge/text_files/ge_file_16506_2.pdf?fbclid=IwY2xjawGGRgNleHRuA2FlbQIxMAABHR8_fXO0oqQ5MZwc_cYMp6n7rGqCqDfj6LoqeC_uY7qSkdNlw3bAmiiwYw_aem_Y9RuzPYUxmCrIWnoHhkbAw#page=45

2. One in four workers looking for new jobs as cost of living concerns bite: PwC Global Workforce Hopes & Fears Survey. URL: https://www.pwc.com/gx/en/news-room/press-releases/2023/pwc-global-workforce-hopes-and-fears-survey-2023.html?fbclid=IwY2xjawGKSqFleHRuA2FlbQIxMAABHcMLJeAuvJbDG_cIYv62XSQ3I0FdBSC32NfpKsgN7XiUJ8o_PwiPfSpKBg_aem_EqwgPTf_CZBdG8_6m5jLLg

3. Лук'яненко О., Нямецук Г. Розвиток платформної економіки у глобальному цифровому середовищі. Міжнародна економічна політика. 2020. № 1-2 (32-33). URL: http://iepjournals.com/journals/32-33/2020_2_Lukianenko_Niameshchuk.pdf

4. Reuters. Amazon sets ultra-low pricing plans for Temu rival store, The Information reports. URL: https://www.reuters.com/technology/amazon-sets-ultra-low-pricing-plans-temu-rival-store-information-reports-2024-10-22/?fbclid=IwY2xjawGIYMZleHRuA2FlbQIxMAABHZYTh9qS7Ext4wPGCr8_ec2S-Cz11DYutkMwCksZzQKPbKYj6iwOId0Jlw_aem_IM7ON5xSDQFQW79p_8yhXA

5. Peter C. Evans. The Rise of the Platform Enterprise. URL: https://www.thecge.net/app/uploads/2016/01/PDF-WEB-Platform-Survey_01_12.pdf

6. Top 100 Online Stores 2024. URL: <https://www.aftership.com/store-list/top-100-ecommerces-stores>